

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Історія міжнародних відносин та геополітика другої половини ХХ – початку
ХХІ ст.: персоналії**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
всесвітньої історії
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія міжнародних відносин та геополітика другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: персоналії
Викладач (-і)	Борчук Степан Миколайович
Контактний телефон викладача	(0342)59-61-03
Е-mail викладача	borchuk_s@ukr.net
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	передбачено
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Предметом вивчення навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин та геополітика другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: персоналії» є загальна міжнародна проблематика, регіональна специфіка розвитку сучасних міжнародних відносин, фундаментальні політичні та міжнародно-правові дослідження з питань світової політики та міжнародних відносин. Робоча програма навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин та геополітика другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: персоналії» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)». Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна будується на навчальних курсах «Теорія міжнародних відносин», «Історія міжнародних відносин», «Країнознавство», «Основи світової політики».	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Метою є ознайомлення студентів з теоретичними основами міжнародних відносин, процесами формування та розвитку систем міжнародних відносин, політичними, соціально-економічними та культурними зв'язками між основними гравцями в системі сучасних міжнародних відносин, сформувати розуміння ролі і місця України у сучасному світі; поглибити та удосконалити вміння та навички необхідні для комплексного аналізу основних явищ, подій та процесів світової політики. Основними цілями вивчення дисципліни є допомогти студентам навчитися логічно мислити і викладати матеріал, робити аргументовані висновки, користуватися довідковою літературою. Під час лекцій і самостійної роботи студенти повинні оволодіти навичками роботи з історичними джерелами і науковою літературою, систематизації і компаративного аналізу історичного матеріалу.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні компетентності: Інтегральна компетентність ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії та громадянської освіти в закладах загальної середньої освіти.	

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й повноцінне розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК10. Здатність поважати мультикультурність і різноманітність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК1. Здатність перенесення системи знань із вітчизняної і всесвітньої історії, громадянської освіти, необхідної для роботи в навчальних закладах загальної середньої освіти, у професійну діяльність.

Компетентності предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта):

ПК1. Здатність володіти змістом та методологією фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін.

ПК2. Знання сучасних наукових досліджень з історії України та всесвітньої історії.

ПК3. Здатність володіти категоріально-понятійним апаратом історичної науки, орієнтуватися в науковій періодизації історії, використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу.

ПК5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва.

ПК6. Здатність здійснювати критичний аналіз різних джерел інформації та наукового пізнання, використовувати їх у професійній діяльності.

ПК7. Знання наукових основ історії та методики її навчання, організації процесу пізнання та виховання учнів різних вікових категорій; здатність здійснювати дослідження з історії України, всесвітньої історії, громадянської освіти, методики навчання історії.

Програмні результати навчання (РН), спільні для всіх предметних спеціальностей 014.03

«Середня освіта»:

РН1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН3. Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН4. Здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку.

РН5. Вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку учнів, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН6. Називати і пояснювати принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної

співпраці з учнями та їх батьками.

РН7. Демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН8. Генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН11. Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

РН12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН13. Демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни:

ПРН1. Демонструвати знання змісту фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін, необхідними для роботи в закладах загальної середньої освіти; пояснювати і характеризувати історичні процеси і події у їх порівнянні та взаємозв'язку.

ПРН2. Знати і аналізувати сучасні наукові дослідження з проблем вітчизняної та всесвітньої історії, спеціальних історичних дисциплін та імплементувати знання у навчальну і практичну діяльність.

ПРН3. Орієнтуватися в історичному часі, застосовуючи періодизацію, характеризувати суспільні явища в розвитку, вільно оперувати термінологією з фахових предметів.

ПРН4. Демонструвати інтегроване мислення, пояснювати цілісну картину суспільноісторичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ПРН6. Працювати з джерелами інформації, вміти їх аналізувати, синтезувати, порівнювати та інтегрувати їх у зміст навчання історії, представляти та обговорювати відображені в них факти, явища, події, визначати власну позицію щодо суперечливих питань.

ПРН7. Знати зміст шкільних курсів історії, проектувати і здійснювати навчальний процес, обирати оптимальні компетентісно орієнтовані методики навчання історії і суспільствознавства за допомогою сучасних інноваційних технологій, вміти оцінювати та відслідковувати динаміку особистісного розвитку учня/учениці.

ПРН8. Володіти здатністю до розкриття інтелектуального і творчого потенціалу здобувачів середньої освіти засобами змісту предметних галузей та курсів за вибором.

ПРН9. Цінувати різноманіття та мультикультурність світу; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН10. Усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії і стійко прагнути до набуття та вдосконалення професійних компетентностей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18

самостійна робота		60		
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий	
8	014.03 Середня освіта (Історія)	4	вибіркова	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		кількість год.		
		лекції	Семіна рські заняття	сам. роб.
Тема 1. Геополітична ситуація у світі на рубежі ХХ-ХХІ ст.		2		4
Тема 2. Глобалізація як тенденція розвитку сучасних міжнародних відносин.		2		4
Тема 3. Інтеграція як тенденція розвитку сучасних міжнародних відносин.		2		4
Тема 4. Демократизація світу як тенденція розвитку сучасних міжнародних відносин.		2		4
Тема 5. Міжнародна безпека у ХХІ ст.		2		4
Тема 6. Міжнародні конфлікти у ХХІ ст.		2		4
Тема 7. Сучасна геополітична ситуація у світі.			2	4
Тема 8. Основні тенденції розвитку сучасних міжнародних відносин.			2	4
Тема 9. Міжнародна безпека у ХХІ ст.			2	4
Тема 10. Країни Європи в системі сучасних міжнародних відносин.			2	4
Тема 11. Країни Близького Сходу в системі сучасних міжнародних відносин.			2	4
Тема 12. Країни Центральної Азії та Закавказзя в системі сучасних міжнародних відносин.			2	4
Тема 13. Країни Південної Азії в системі сучасних міжнародних відносин.			2	4
Тема 14. Країни Далекого Сходу в системі сучасних міжнародних відносин.			2	4
Тема 15. Країни Латинської Америка в системі сучасних міжнародних відносин.			2	4
ЗАГ:		12	18	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Структура розподілу балів передбачає: 1) відповіді на семінарських заняттях – 15 балів (три оцінки на дев'ять семінарських заняттях); 2) написання контрольної письмової роботи/тестування – 15 балів; 3) виконання індивідуального науково-дослідного завдання – створення та представлення аналітичної записки з			

	обраної проблеми геополітики – 20 балів (з них 15 балів – за текст, 5 балів – за представлення) Загальна кількість – 50 балів. Підсумковий контроль – іспит (екзамен) проводиться згідно графіку навчального процесу в останній місяць семестру і передбачає написання екзаменаційної письмової роботи/тестування. Екзаменаційний білет включає 5 завдань, виконання яких вимагає від студентів: 1) виявлення розуміння сутності понять і термінів геополітики – 5 балів; 2) вміння структурувати основні явища та елементи геополітики – 10 балів; 3) знання теоретичних засад геополітики, поглядів та праць відомих учених-геополітиків – 15 балів; 4) знання конкретних проблем геополітичного розвитку світу – 20 балів. Загальна кількість – 50 балів. Сумарна кількість – 100 балів
Вимоги до письмових робіт	Виконання письмової роботи передбачає: 1) повторення студентами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль; 2) написання письмової роботи передбачає виконання студентами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає: – виявлення розуміння сутності понять і термінів – 3 бали; – вміння структурувати основні явища та елементи геополітики – 4 бали; – знання теоретичних засад, поглядів і праць відомих учених-геополітиків, конкретних проблем геополітики – 8 балів; Загальна кількість – 15 балів.
Семінарські заняття	Відповідь студента на семінарському занятті оцінюється за п'ятибальною системою за визначеними програмою навчальної дисципліни критеріями. Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент допускається до підсумкового контролю (за навчальним планом – екзамен) за умови повного виконання всіх видів роботи, передбачених програмою навчальної дисципліни та отримання разом 26-ти і більше балів.
Підсумковий контроль	Екзамен
7. Політика навчальної дисципліни	
Письмові роботи: Планується виконання здобувачами освіти обов'язкових декількох видів письмових робіт, про які йшлося в попередньому розділі. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані	

у визначені керівником терміни, загалом, не пізніше дня проведення останнього семінарського заняття. Під час роботи над індивідуальними науково-дослідними завданнями та проектами не допустимо порушення академічної доброчесності.

Академічна доброчесність:

Очікується, що здобувачі будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у «Карпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять:

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що здобувачі відвідають лекції і семінарські заняття з дисципліни. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини на семінарських заняттях, він/вона презентує виконані завдання викладачу під час консультацій. Письмові роботи направляються викладачу на електронну пошту.

Неформальна освіта:

Індивідуальні заняття (сертифікатні програми, тренінги, короткотермінові курси, літні школи тощо під керівництвом тренерів, репетиторів та інших фахівців), які мають практичні короткострокові цілі. Очна (тренінги, майстер-класи, семінари, майстерні тощо), дистанційна (дистанційні курси, вебінари).

8. Рекомендована література

Основні джерела

1. Grossi Paolo. A History of European Law, 2010
2. McGlinchey S. International relations. Bristol, 2017. 238 p.
3. Thomas W. Smith History and international relations. London and New York, 1999
4. Боровець І. Нова історія країн Європи та Америки 1870-1918 рр. Міжнародні відносини. Практикум. Кам'янець-Подільський: ПП "Медобори2006", 2014. 264 с.
5. Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н.е. – сер. XVII ст. н.е.): навч.-метод. посіб. Одеса: Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, 2013. 188 с.
6. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. 2-е вид. Київ: Ліра-К, 2017. 412 с.
7. Дейвіс Н. Європа: історія. Київ: Основа, 2020. 1464 с.
8. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім "Слово", 2011. 632 с.
9. Камінський А. Основи міжнародних відносин, Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. 238 с.
10. Коппель О. А., Пархомчук О. С. Міжнародні відносини ХХ століття: Навчальний посібник, 3-є видання. Київ: ФАДА, ЛТД, 2008. 280 с.
11. Крушинський В. Ю. Міжнародні відносини та світова політика / за ред. В. А. Манжоли. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.
12. Скрипняк О. М. Історія міжнародних організацій: навчальний посібник. Умань: ПП Жовтий О. О., 2011. 226 с.
13. Турчин Я. Б. Історія міжнародних відносин: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 140 с.
14. The Oxford Illustrated History of Modern Europe / Ed. by T. C. W. Blanning. New York, 1996. 362 p.
15. Асиметрія міжнародних відносин / за ред. Г. М. Перепелиці, О. М. Субтельного. Київ: Вид. дім "Стилос", 2005. 555 с.

16. Білорус О. Г. Глобальна інтеграція і тенденції кризової еволюції світу. Економічний часопис – XXI. 2010. № 7/8. С. 3 – 9.
17. Галушко В. П., Хуленбрук Гвідо Ван, Артиш В. А. та ін. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Київ: ЗАТ “Нічлава”, 2009. 348 [4] с.
18. Зовнішня політика України в умовах глобалізації: анотована історична хроніка міжнародних відносин (2004-2007): навчальний посібник / ред. В. В. Піскіжова. Київ.: Ін-т історії України НАН України, 2014. 394 с.
19. Мартиненко А. К. Міжнародні відносини 1945-1975 років: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2007. 366 с.
20. Мицик Л. М., Кузьменко Ю. В. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-2007): навч. посібник. Київ: Академвидав, 2008. 544 с.
21. Міжнародні системи і глобальний розвиток : підручник / Кер. авт. колективу О. А. Коппель; за ред. Л. В. Губерського, В. А. Манжоли. Київ: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2008. 606 с.
22. Муза Д. Е. Введение в глобалистику: учебное пособие. Донецк: ДонНТУ, 2010. 240 с.
23. Пермінов В. О. Посібник до вивчення дисципліни “Сучасні міжнародні відносини” : посібник. Дніпро, 2013. 40 с.
24. Суліма Є. М. Глобалістика: підручник. Київ: Вища школа, 2010. 544 с.
25. Україна в міжнародних відносинах: енциклопедичний словник-довідник. Вип. 5 / ред. М. М. Варварцев. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2014. 331 с.
26. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. Львів: Новий Світ 2000, 2010. 360 с.
27. Шепелєв М. А. Теорія міжнародних відносин: підруч. Київ: Вища шк., 2004. 622 с.

Борчук С. М. доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії